

FOIȘOARA

TELEGRAFULUI ROMAN.

Nr. 16.

Sibiu 29 Iulie 1876.

Anul I

Apare la doue săptămăni. Corespondințele să se adreseze la redacțiunea Telegr. român cu adausul „pentru Foișoară“.

O PRIVIRE

asupra activitatiei

Asociațiunei Transilvane pentru literatura romana și cultura poporului roman de la înființarea ei pana la a XIV adunare generala.

— BCU Cluj / Central
(Urmare).

9. Inființarea despartiemintelor cercuale.

A inainta un popor in cultură este una din cele mai frumoase, însă totdeodată și una dintră cele mai grele probleme, ce o societate i și poate propune spre deslegare. Problema este frumoasă, pentrucă numai prin cultură un popor va ajunge la cunoștința destinațiunei sale; problema este grea pentrucă spre deslegarea ei se recere o activitate estinsă și totdeodată concentrată. Până la anul 1870, Asociațiunea pe lângă toată bunăvoința n'a putut desvolta o activitate estinsă, căci o singură adunare într'un an și un singur comitet, care se lupta încă cu greutățile unui inceput in lucrare, n'au fost de ajuns pentru o societate, ce are de problemă inaintarea literaturii și culturiunei unui popor intreg.

Luând in dreaptă considerare aceste greutăți, ce impedeacă Asociațiunea la desvoltarea unei activități mai estinse, membrul domnul I. Bologa a propus inființarea de despartieminte ținutale, cari prin adunările generale și comitetele lor esecutive să contribue in mod insemnat la ajungerea scopului și deslegarea problemei, ce ș'a propus Asociațiunea. Ideea inființării societăților filiale nu este nouă, ci aplicată cu mult

suces la alte societăți; și pentru Asociațiunea noastră ea este de foarte mare insemnătate. Regretăm, că nu ne permite de astădată spaciul, despre care dispunem, a arăta in deosebi importanța mare a despartiemintelor pentru Asociațiune, ci trebuie să ne mărginim numai a constata, că propunerea domnului I. Bologa, pentru inființarea despartiemintelor ținutale este una din cele mai insemnate, ce s'a ivit in activitatea Asociațiunei. Adunarea generală de la Șomcuta mare (IX) s'a și grăbit a primi propunerea și a o pune in lucrare. Deși, precum am amintit deja, ideea inființării societăților filiale nu este nouă ci imprumutată de la alte societăți și ne stau la dispoziție destule esemple despre modul aplicării ei, totuși Asociațiunea, cu privire la punerea in lucrare a acestei idei a preferit a merge o cale cu totul aparte. Resultatul acestei procederi a fost, că s'a ajuns tocmai contralul de la aceea, ce s'a intenționat. „Regularea mijloacelor spre ajungerea scopului Asociațiunei“, precum se numesc acei 31 paragrafi, cari au se normeze afacerile despartiemintelor, ne dovedesce aceasta pe deplin.

Scopul principal al inființării despartiemintelor nu poate fi altul decât a împărți lucrarea grea, ce mai inainte avè a o indeplini o singură adunare și un singur comitet, la mai multe adunări și la mai multe comitete. Pentru a potè desevarși aceasta lucrare este neapărat de lipsă, ca despartiemintele să aibă in cercul lor de activitate oare care autonomie. Adunarea generală de la Șomcuta mare însă, împinsă poate prin o temere și o neincredere nejustificată, a orinduit prin § 20 al regulamentului „ca nici un conclud al adunărilor cercuale, ori al subcomitetelor să nu se pună in lucrare, mai inainte de a fi adus la cunoștința comitetului central și aprobat de acesta.“ Adunările cercuale așadară s'au cualificat de la inceput de minorene și neharnice a lucra pentru scopurile Asociațiunei, silindu-le a-și supune toate conclusele lor unui comitet de 12, care in mod suveran are a dis-

pune despre aprobare sau neaprobare. Astfel înțelepciunea și prudența comitetului central din Sibiu sau patentat într'un mod foarte măgulitor pentru comitet, însă păgubitor pentru scopurile Asociațiunii. Căci voiind-noi prin înființarea despărțemintelor, a decentralisa și a împărți lucrarea la mai multe adunări și comitete, am centralisat-o la un comitet de 12 și am îngreunat astfel deslegarea problemei.

Ne lipsesc cu totul motivele pe care ne-am potè bazà pàrerea, cã membrii Asociațiunii, cari locuiesc in Sibiu, și-ar cunoasce chiemarea mai bine, ca acei, care locuiesc in Brașov, Blaj, Sebeș etc., suntem însă îndreptățiti a presupune, cã membrii Asociațiunii, cari constituiesc un despărțemint, vor cunoasce cerințele și împrejurările locale ale despărțemintului lor mai bine, ca membrii, cari locuiesc departe de acest despărțemint și sunt din întâmplare membri ai comitetului central. Prin urmare aprobarea concluseror adunării cercuale ce este uneori compusă și din o sută de bărbați inteligenți, prin un comitet de 12, este, după pàrerea noastră, lipsită de ori ce rațiune. Unitatea societății, ce ar pàrè periclitată prin o autonomie mai mare a despărțemintelor este destul de conservată prin statute. Căci earași ne lipsesc motivele a presupune, cã membrii Asociațiunii vor respecta statutele mai mult in adunarea generală cea mare, decât in adunarea cercuală.

Privind § 20 din regulament din punct de vedere practic vedem cã, fiind odată mecanismul întreg al despărțemintelor pus in activitate, comitetul central nu s'ar putè ocupa cu alte afaceri de cât cu aprobarea concluseror, inaintate de la despărțeminte. Astăzi din 22 despărțeminte proiectate s'au înființat numai 16 și aceste nu țin regulat la fie care luna o ședință precum prescrie regulamentul, și totuși s'au grămădit afacerile la comitetul central și s'a îngreunat administrațiunea. Dacă, precum este de prevădut, se vor înființa toate 22 despărțeminte și ele vor fi active, comitetul central primisce pe an 286 protocoale cu mii de concluse. Cum va fi comitetul atunci in stare a-și implini datoria, fără a impedecea despărțemintele in activitate ?

Deslegarea problemei, ce ș'a propus Asociațiunea, pretinde un aparat de administrațiune cât se poate mai simplu, căci un aparat complicat ar impedecea numai lucrarea. Și ce aparat de administrațiune mai complicat s'a putut crea decât acela, care esistă astăzi la Asociațiune. Subcomitetele au a.și da sama atât adunărilor cercuale cât și comitetului din Sibiu, adunările cercuale, (ele joacă rolul cel mai trist) nu pot aproba pașii comitetului lor fără aprobarea comitetului din

Sibiu, și earași comitetul din Sibiu este avisat la aprobarea adunării generale !

Lipsa autonomiei despărțemintelor și acest aparat de administrațiune fără măsură greoiu a causat și va cauza un succes slab al activității despărțemintelor. Scrisori multe și rezultate puține.

Deci noi până la o revisiune a regulamentului esistent vom considera înființarea despărțemintelor de o instituțiune imprumutată de la alte societăți, dar aplicată într'un mod greșit și prin urmare fără un folos însemnat.

10. Înființarea unei catedre pentru limba și literatura romana la universitatea din Viena.

La inițiativa societății studenților români „România“ din Viena, Asociațiunea prin o petițiune s'a rugat la ministerul de instrucțiune pentru înființarea numitei catedre la universitatea din Viena, cerënd tot deodată spriginul societăților surori din Arad și Cernoviț. Ministerul nici n'a respuns la petițiunea Asociațiunii și societățile surori din Arad și Cernoviț a pus rugarea Asociațiunii ad acta. Cestiunea, sulevată cu multă pompă, de aci incolo nici amintire nu mai află in actele Asociațiunii.

Aceasta „dispoziție“ dar, noi cel mult, am pute-o considera ca o slabă încercare, însă la nici un cas ca un rezultat real al activității Asociațiunii, și fără a o mai băga in samă vom trece preste ea.

10 Biblioteca societatii.

De sine se înțelege, cã o societate pentru literatură va trebui nu numai să întemeieze o bibliotecă ci va trebui să și îngrijească in mod deosebit pentru susținerea și inavuțirea ei corespunzătoare.

Dorind Asociațiunea a satisface acestei pretențiuni strins legate de noțiunea unei societăți literare, de la înființarea ei încă a pus temeiul pentru o bibliotecă. Întrè actele adunării generale III întâlnim primul raport al bibliotecarului, care ne descopere, cã biblioteca Asociațiunii constă din 89 opuri (103 tomuri și 241 fascioare). La adunarea generală XIV bibliotecarul raportează, cã numărul opurilor in biblioteca Asociațiunii s'a urcat la 1498. Despre prețul literar-știntific al bibliotecii, aflăm in raporturile bibliotecarilor puține și divergente pãreri. Pe când la adunarea XI bibliotecarul ne spune „cã materialul bibliotecii este de o însemnatate știntifică secundară și literatura română este mai cu totul esilată“, pe atunci la adunarea XII, adecă după un an, raportul bibliotecarului constată „cã biblioteca noastră reprezintă un tesaur frumos de opuri . . . și

preste puțin timp se va putea cu drept cuvânt numera într-prim ele (?) bibliotecii străine de asemenea categorie.“

Pentru a pute a afla starea adevărată a lucrului și care din aceste două păreri cu totul divergente este cea adevărată, am cercetat mai deaproape calitatea bibliotecii. Luând registrul cărților amână am aflat următoarea catalogisare:

1. Agricultură și industria 2. Archeologia și anticități. 3. Arhitectura și arta. 4. Bibliografia, biografii și memoare. 5. Economia națională, politică, statistică și politică. 6. Atlase și charte. 7. Gramatica și cărți de lectură. 8. Istoria naturală. 9. Istoria. 10. Iurisprudența. 11. Leccicoane. 12. Literatura. 13. Matematica. 14. Medicina. 15. Pedagogia și instrucțiunea publică. 16. Scrieri teologice și bisericesci. 17. Numismatica. 18. Alte broșuri. 19. Scrieri periodice.

Știința bibliotecară este veche și are deja o istorie întreagă a dezvoltării sale. Multe și varii vor fi sistemele catalogisării, ce s'au ivit din vechime până astăzi, dar fără indoială într toate aceste catalogisarea bibliotecii Asociațiunii transilvane este unică în felul ei.

Ce oare vor fi având a însemna clasele „anticități“, „literatură“ și „alte broșuri“? Ce însușiri va trebui să aibă o carte pentru a-o pute înregistra într „anticități“ sau într „literatură“ sau într „alte broșuri“?

Bibliotecarii, cari au scos la lumină acest sistem clasic de catalogisare trebuie că au avut de dreptul intențiunea al face cât se poate mai irațional. Ei au început cu agricultura și prin o asociațiune ciudată de idei au ajuns de la agricultură la archeologie, au continuat cu arhitectura, căreia i-au coordonat arta și pentru a face o săritură cât se poate mai mare, au înșirat bibliografia, căreia coordonează — biografia și memoarele! Prin un studiu anumit trebuie să fi ajuns apoi la convingerea, că disharmonia cea mai mare posibilă în catalogisare s'ar produce, dacă va urma „economia politică“, apoi „atlas și charte“ „gramatica“ etc. etc.

Acest sistem de catalogisare este aplicat numai până la numărul 935. Dela numărul 936, cărțile sunt înregistrate sub rubrica „Alte cărți, cari sau donat mai târziu“, după ordinea, în care s'au „donat“; un sistem ce s'ar pute numi chronologic, însă ear unic în felul seu. Căci vedem „al XI program al gimnasiului din Brașov“ lângă „Opurile lui C. C. Tacit“ și „Alexandri, poesii“ lângă „Bukles, Geschichte der Civilisation“. Dacă întâlnim ici coela una și aceeași carte înregistrată sub doi numeri diferiți, nu ne mai putem mira după ce cunoaștem odată manipulațiunea biblio-

tecarilor Asociațiunii. Ce confuzie, dacă biblioteca ar consta din un număr mare de cărți!

Insă aceste sunt greșeli deși neiertate dar corrigibile, ce le-au comis bibliotecarii, cari par a nu se fi ocupat nici când cu știința bibliotecară. Să vedem cum stăm cu prețul literar-științific al bibliotecii?

A respunde la aceasta întrebare este greu, deoarece catalogisarea nepotrivită nu iartă o privire generală asupra materialului ce compune biblioteca și a-ți face o judecată esactă prin urmare este cu neputință. Incât privește rezultatul cercetării noastre, n'am putut afla o însușire caracteristică a bibliotecii, n'am putut afla că, biblioteca Asociațiunii are să devină odată o bibliotecă centrală sau o bibliotecă numai pentru unii rami ai științei și literaturii la români, sau o bibliotecă, ce are să reprezente dezvoltarea științei preste tot, căci și pentru una și pentru altă modalitate am aflat tot atâtea motive pro căte și contra. Noi nu ne-am putut convinge despre mai mult, decât, că Asociațiunea a adunat cărți deocamdată fără un scop anumit. Și pentru a pute impune cu un mare număr de opuri, bibliotecarii sau folosit de mijloace, cari ear nu li se pot ierta. Ei adevă au înregistrat una și aceeași carte sub mai mulți numeri, au dat la o mulțime de publicațiuni și ordinațiuni, uneori lipsite de ori ce preț, numeri separați și au așezat în bibliotecă o mulțime de jurnale necomplete, care toate sunt provădute cu numeri proprii. Aflăm d. e. actele de la „Royal Society of London“ sub 18 numeri, „Archiv des naturhistorischen Vereins in Hermannstadt“ sub 5 numeri, „Jahrbücher der k. k. Centralanstalt für Meteorologie“ sub 6 numeri, „Sitzungsberichte der k. k. Academie der Wissenschaften in Wien“ sub 144 numeri, jurnale în partea cea mai mare necomplete sub 75 numeri, publicațiuni, esmise, ordinațiuni etc. sub 144 numeri și afară de aceste programe scolare, raporturi etc.

Biblioteca astfel alcătuită s'a deschis publicului și s'a făcut un regulament pentru folosirea cărților, însă nu voim a decide, cine a fost cauza, că biblioteca nu sa folosit, materialul bibliotecii sau publicul?!

Luând toate aceste în dreaptă considerare trebuie să mărturisim, că noi cu greu ne putem decide a numi colecțiunea de cărți a Asociațiunii o bibliotecă, și ajungem astfel la trista concluziune, că Asociațiunea și în privința aceasta s'a mulțumit cu crearea formei goale adevă a înșirat atâtea și atâtea cărți lângă o altă, trăind în credință, că are o bibliotecă, care preste puțin timp se va pute cu drept cuvânt numera într primele bibliotecii străine de asemenea categorie“. —

(Va urma.)

Eugen Brote.

Pomaritul

in

gradina scoalei.

(Urmare).

m. Timpul altoirei. Altoirea se face primăvara, vara și eară. Cei mai mulți pomi se altoiesc primăvara, când dă căldura și sucul începe să circuleze. Ocularea se face de regulă vara începând din Iulie și până prin Septembrie. Precum nu este consult a altoi în arșița soarelui pe la amiază, tot așa nu este bine a altoi în vreme de ploie sau vânturi reci. Copularea și semicopularea se face primăvara până prin Mai precum și în vreme de eară. În cazul din urmă ne servim de pomișorii, cari scoși din pământ de cu toamnă și păstrați în pivniță sau aiurea, se aduc acum într'o oada călduță, unde i altoim punând unul câte unul într'un vas cu apă, apoi se înfășură câte 10—15 în muschiu jilav și se reasează în pivniță, unde rămân neatiniși până primăvara.

Altoirea de eară merită cea mai calduroasă recomandare: lucrul este foarte comod și pomișorii se pot altoi cu o esactitate neasămănat mai mare decât stând cu capul plecat în scoala de altoit și spus arșiței soarelui de primăvară, când economul și așa este grămădit cu lucrul câmpului. Altoirea de eară se recomandă mai ales pentru meri, cireși și vișini; perii și prunii altoiți în vreme de eară se prind anevoe.

La altoirea de cu primăvară avem să procedem după oare-care ordine începând cu cireșii și vișinii, cari inverdesc de timpuriu și continuând cu perii și prunii; sfârșitul se face cu merii. Aceeași ordine trebuie observată la ocularea în mugurul durmind.

Pomii, cari odată altoiți nu reușesc, trebuie realtoiți, dacă se poate, în acelaș an, dacă nu, în anul următor.

n. Tractarea altoilor în vara d'inteii. Pentru a se pute orienta pe viitor, învățătorul are neapărată trebuință de un registru, în care să poată petrece lucrurile săvârșite mai ales în scoala de altoit. Acest registru va cuprinde: numărul și însușirile altoilor, numele soiurilor, anul și metoda altoirei, locul, de unde surceii s'au procurat etc. A nu purta registru este a lucra orbecând, este a culege astăzi experiențe pentru a le da mâine uitării. Registrul prezintă un fel de catalog numerisat. Însemnarea altoilor se face punând

în fruntea fie-cărui șir câte o scândurice sau par scurt, pe care stă scris numărul catalogului alături cu numele soiului. Spre acest scop ne servim de vâpșeală galbină de oleiu, pe care scriem cu cerusa sau și mai bine cu vâpșeală neagră de oleiu.

Legăturile se înlatură când ranele sunt de ajuns vindecate și mlădițele au ajuns o lungime de 0.15 — 0.20 m. Ranele, cari nu s'ar fi vindecat cu desăvîșire, trebuie de nou înfășurate în câte un inveliș de ață dublă de lână. Altoii înfășurați cu hârtie, pânză sau papură pot rămâne și nedeslegați.

Dacă se prind doi sau mai mulți surcei aplicați pe acelaș pădureț, lucru firesc, mlădițele ivite cresc anevoe, neavând fiecare cu ce se hrăni. Este deci o mare greșeală a lăsa să crească câte doi sau mai mulți surcei pe acelaș pădureț. Dar nici că avem lipsă decât de un singur surcel puternic, care se servească drept fundament la croirea trunchiului. Surceii mai slăbuți mai întâi se scurtează, apoi se înlatură cu totul atunci, când altoiul s'a vindecat cu desăvîșire. Ranele rămase se ung cu reșină sau ceară de altoit.

Mlădițele selbatice din jurul trupinei trebuie tăiate cu cosorul îndată ce se ivesc. Această lucrare se repetese de cel puțin 4 ori începând de primăvară și până pe la sfârșitul verei.

Altoii espuși la vijelii se leagă cu coaje de teiu de câte un parișor.

Să trecem acum la pomii oculați numiți și oculanți.

Legăturile, în cari oculanții sunt înfășurați, se lărgesc după 3—4 săptămâni așa ca sucul să poată circula liber și ochiul să poată crește. Pădureții oculați în vreme de vară se scurtează în primăvara viitoare într'o lungime de 0.12 m. de-asupra ochiului; ciompul sămas rervesce drept parișor, de care se leagă mlădița nobilă pe la sfârșitul lui Maiu. Ranele ce rezultă scurtând pădureții trebuie unse cu reșină sau ceară de altoit.

Atât mugurii cât și mlădițele selbatice din jurul ochiului trebuie adeseori tăiate cu cosorul concentrând astfel tot sucul în țesăturile mlădiței nobile.

Mlădițele ce cresc din mugurii oculați în coroană se leagă și ele sau de ciompurile rămase de-asupra lor sau de câte un bețișor potrivit.

Plivitul, săpatul și udatul se repetese de câte ori s'ar ivi trebuința.

5. Cultura altoilor.

Dacă este să prăsim altoi puternici și sănătoși, începutul trebuie făcut cu croirea unui trunchiu puternic și sănătos, care să poată purta povara coroanei și poamelor de mai târziu. În deobște trunchiul lăsat în grija exclusivă a naturii, ce e drept, crește în lungime, se îngroașe însă cu anevoc. În asemenea cazuri nu rămâne decât a interveni omul cu măiestria sa suplinind aceea ce natura a denegat. Această măiestrie consistă în retezarea pe jumătate sau mai bine de jumătate a trunchiului. Retezarea se repetese în fie-care primăvară până ce trunchiul altoiului s'a îngroșat și întărit de ajuns. Astfel pușinii muguri rămași având fie-care la dispoziție o mare cantitate de suc nutritor, lucru firesc, ei se desvoltă foarte repede producând o creangă principală neasemănat mai puternică precum și numeroase mlădițe laterale încărcate cu frunze, cari ca organe nutritive contribuiesc și ele foarte mult la îngroșarea și întărirea grabnică a trunchiului. Dacă cu toate aceste țărării nostri continuă și astăzi a lăsa altoii să crească în lungime fără a-i reteză măcar o odată sub cuvânt, că le este „milă a taia altoiul odată crescut,” cauza este nepriceperea. Destul că din altoii neretezați, așa precum-i lasă țărării nostri, în cele mai dese cazuri ne pomenim cu pomi înalți, dar subțiri și slăbuți, cari nefiind în stare să poarte povara ce-i apasă, încep a se clătina încovoindu-se la cea d'ântei vijelie. A desrădăcina acest rău obicei deprindând pe popor în acelaș timp la o procedere mai înțeleaptă, este a-l feri de o greșală, care singură a produs în cultura altoilor mai mult rău decât toate celelalte greșeli împreună. Drept aceea, ar fi de dorit să proscrim odată pentru totdeauna această greșală introducând cât mai grabă procederea atinsă mai sus și descrisă mai pe larg în aprecierile următoare.

Cercetând mai de aproape, ușor ne incredințăm, că mugurii unui ram nu sunt deopotrivă desvoltați. Mugurul terminal este cel mai perfect; dela virful ramului în jos mugurii devin din ce în ce mai slăbi și ceva îndreptați în afară. Pe când mugurii îndreptați în sus produc crengi drepte, din contră mugurii îndreptați în afară produc crengi, cari și ele sunt mult puțin plecate. În consecință, ramurii trebuie tăiate, acum de-asupra unui mugur îndreptat în sus, acum de-asupra unui mugur puțin orizontal conform direcțiunii, în care avem să dirigem noul ram.

În deobște, retezarea începe un an după altoire. Crengile se reteză puțin costiș trăgând cu cosorul din dosul și până de-asupra unui mugur sănătos și indeplin desvoltat.

Ranele ce rezultă înlăturând crengile laterale să

fie cât se poate mai mici. Spre acest scop creanga trebuie tăiată la oare-care depărtare de trunchiu trăgând cu cosorul din jos în sus așa ca inelul cojos dela inchetura crengii să rămână lângă trunchiu. Căci mai rău este a avè un trunchiu cu rane mari decât un trunchiu cu noduri, cari și așa nu detrag nimic din frumseța altoiului; din contră, nodurile vindecate sunt o vie dovadă, că crengile laterale s'au tăiat cum trebuie. Nu am fi accentuat acest fapt, dacă nu am fi speriat de repețite ori, cât de greșit proced țărării nostrii în tăierea crengilor laterale cioplind împreună cu inelul amintit până și o parte din lemnul trunchiului.

Atât vătămările silnice cât și ranele făcute la tăierea crengilor trebuie unse cu reșină sau ceară de altoit fără amănare.

Sănătatea și trăinicia unui pom atărnă în mare parte dela distribuirea cât mai despotrivă a sucului nutritor de-alungul diverselor țesături ale pomului. Prin urmare, întră singuraticile crengi să existe o simetrie cât se poate mai mare atât în lungime și grosime cât și în ce privește depărtarea lor una de alta. Ajungând să vorbim de croirea și tractarea coroanei, vom arăta pe scurt, ce mijloace trebuie aplicate spre a ne apropia de idealul simetriei amintite. Deocamdată vom atinge în deobște, că știrbăturile coroanei se pot înlocui prin crengi inadins cultivate din surceii sau mugurii laterali ai crengilor învecinate.

Crengile de pe virful pomilor, cari se întind de regulă drept în sus, sunt neasemănat mai puternice decât crengile mult puțin plecate dela baza și de pe laturile coroanei. Crengile se pot dar regula în desvoltarea lor potrivit cu pozițiunea mai mult sau mai puțin verticală, în care le dirigem.

În vreme ce o mare parte din mugurii pomiferilor rămân primăvara amortiți, din contră mugurii, cu cari sunt înzestrați ramurii anuali ai drupiferilor dau în primăvară cu toții producând numeroase frunze și mlădițe laterale, cari, repețim, contribuiesc foarte mult la întărirea și îngroșarea trunchiului. Pe scurt, drupiferii se întăresc și se îngroașe mai în grabă decât pomiferii. Prin urmare, întră cultura unora și altora există și trebuie să existe oare-care deosebire.

a. *Croirea trunchiului pomiferilor.* Vorbind de repețita retezare a altoilor am avut în vedere mai ales altoii pomiferilor. Ei trebuie retezate cu atât mai tare, cu cât au rămas mai slăbuți. Tăetura se face costiș de-asupra unui mugur sănătos și îndreptat în sus. Și mai bine este săvârșind tăetura cu vre-o 0-12 m. mai sus de mugurul, care e menit să producă noua creangă

principală; ciompul rămas poate servi drept pârșor, de care mai târziu se leagă mlădița principală. După un timp oare-care, de regulă pe la sfârșitul lui Iulie, ciompul să înlătură ungând rana netețița cu rășină sau ceară de altoit.

Săvârșind tăieturile tot de aceeași lature, altoiul va crește strămb. Deci pentru a întimpina acest neajuns, fie-care tăetură trebuie săvârșită de laturea opusă tăieturii premergătoare. Dacă d. e. tăietura s'a făcut de-asupra unui mugur îndreptat spre răsărit, tăietura următoare trebuie făcută de-asupra unui mugur îndreptat spre apus.

Punându-ne acum întrebarea, cât de tare trebuie scurtați altoii, răspundem: altoii și în deosebi altoii de un an și de doi ani se scurtează de regulă mai bine de jumătate, una, ca să producă o nouă creangă puternică, alta, ca cotiturile nodoroase să rămână în partea din jos a trunchiului, unde odată vindecate puțin se mai observă.

Când vorbim de retezare resp. de scurtare înțelegem totdeauna crengile de un an.

La altoii, cari din firea lor se îngroașe repede și sunt puși în condițiuni favorabile, ajunge o singură scurtare; din contră altoii, cari din una sau altă cauză, cresc și se îngroașe anevoe, trebuie scurtați de câte 2—3 ori, în tot atâtea primăveri. Altoii foarte slăbuți se scurtează chiar și de 4 ori.

Incepând dela rădăcină în sus și până aproape de creanga principală, mlădițele laterale devin din ce în ce mai puternice. Dacă este să producem proporțiunea întoarsă așa, ca mlădițele din jos să crească mai tare decât cele de de-asupra, n'avem decât să ciupim mlădițele de de-asupra. Ciupitul consistă în rumperea virfurilor, în cazul de față pe la începutul lui Iunie.

Mlădițele laterale, repețim de nou, contribuiesc foarte mult la întărirea și îngroșarea trunchiului. De aceea, ele nu se cioantă deodată, ci pe rând. Inceputul se face în primăvară ciontând mlădițele mai groase mai bine de jumătate; restul dimpreună cu mlădițele mai slăbuțe se înlătură preste vară sau în primăvara următoare. Altoii astfel tractați se întăresc, încât nu au trebuință de pari. A despoia trunchiul în fie-care primăvară până și de cele mai mici mlădițe laterale, după cum fac mulți din țărani nostri, este a-i răpi organele nutritive, în lipsa cărora trunchiul crește negreșit în lungime, rămâne însă subțire și slăbuț pentru totdeauna.

Când din una sau altă cauză mlădița principală ar perli, atunci nu rămâne decât a alege mlădița in-

vecinată, care se leagă de un pârșor resp. de ciompul rămas de-asupra-i.

O scurtă reprivire ne arată, că la toate lucrările descrise până aci, nu am avut în privire decât un singur scop: croirea unui trunchiu puternic, care să poată purta povara coroanei de mai târziu. Acest scop se poate privi de realizat numai când trunchiul (măsurat pe la mijloc) a ajuns o grosime de vre-o 0-03 m. precum și o lungime potrivită. Acum și nu mai curvând avem cuvânt să începem cu croirea coroanei. Spre orientare reamintim, că trunchiul se termină acolo, unde începe coroana. Înălțimea trunchiului resp. a coroanei atârnă mai cu samă dela natura regiunii, în care altoii se strămută mai târziu. Altoii înalți nu se potrivesc decât pentru regiuni mult puțin adăpostite.

În deobște înălțimea trunchiului variază dela 1-5—1-80 m. Pentru regiuni espuse la dese vânturi și vijelii se recomandă altoi, a căror trunchiuri nu măsură în lungime mai mult de 1-20 m.

Când trunchiul a ajuns la o completă dezvoltare mlădițele laterale, de cari acum nu mai avem trebuință, trebuie ciontate cu totul. Cea mai de aproape urmare este, că sucul nutritor se concentrează spre a grăbi dezvoltarea coroanei.

b. Croirea trunchiului drupiferilor și nuciferilor.

Drupiferii reamintim, se întăresc și se îngroașe mai în grabă decât pomiferii. Într'o regiune caldă și pământ mănos, altoii drupiferilor se întăresc atât de repede, încât scurtările măestrite a le trunchiului sunt cu totul de prisos, dar chiar și în condițiuni puțin favorabile ajunge o singură scurtare, cel mult două.

La cireșii și vișinii altoiți în coroană nu avem decât se înlăturăm încetul cu încetul numeroasele mlădițe laterale. Coroana se croește scurtând crengile crescute din ochiul resp. surcelul altoit în anul precedent. Cireșii transplantați aiurea se prind cu atât mai anevoe, cu cât sunt mai bătrâni; de aceea, ei trebuie transplantați îndată ce coroana s'a completat.

Prunii, fie altoiți în coroană fie aproape de pământ, se pot transplanta aiurea deja în primăvara a doua după altoire. La prunii mai slăbuți, cari se altoiesc nu în coroană, ci aproape de pământ, este de ajuns o singură scurtare a trunchiului nobil; mlădițele laterale se înlătură conform regulilor espuse.

Persecii și caișii oculați în coroană se cultivă asemenea prunilor. Tot așa se cultivă persecii și caișii, cari, prășiți din simburi buni, au rămas și rămân și pe viitor nealtoiți.

Nucii și căștanii nobili se formează de sine producând trunchiuri puternice fără intreveneria măestriei cultivatorului. În adevăr, nimic mai ușor decât a prăsi nucii și căștanii. Toată măestria se mărginește la ciontarea mlădișelor laterale prin luna lui Maiu. Această lucrare ușoară se repetă până ce trunchiul a ajuns înălțimea, unde începe coroana, care și ea se formează de sine. Retezarea trunchiului și a coroanei acestor pomi este nu numai de prisos, dar chiar și păgubitoare. Ciontarea virfurilor degerate se amână până vara, când ajungând nouă mlădițe o lungime de aproape 0.30 m., alegem din ele mlădița cea mai puternică și o legăm cu luare aminte de ciomputul rămas de-ăsupră-i; ea servește drept continuare a trunchiului.

Alunii, cari și ei se altoesc pe alocurea, se cultivă ca tufe sau ca pomi înalți. În cazul din urmă ei se cioantă în vârstă de un an până des lângă pământ alegând apoi mlădița cea mai puternică, care sau se scurtează sau se leagă numai de câte un par până ce trunchiul s'a întărit cum trebuie.

Despre frăgari, strugurei, smeură și alte asemenea tufe vom vorbi mai târziu.

(Va urma).

D. Comșa.

SOCIETATEA GEOGRAFICĂ ROMÂNĂ.

Spiritul de însoțire, care la noi românii a fost până acum puțin cultivat, începe a fi apreciat din ce în ce tot mai mult. În deceniile din urmă s'au înființat atât la românii dincoaci, cât și la cei de dincolo de Carpați mai multe societăți pentru îmbunătățirea stărei atât celei spirituale, cât și celei materiale a poporului român. Deșteptarea acestui spirit de asociație este unul din cele mai neînșelătoare criterii despre progresul în cultură al poporului nostru.

Între diferitele societăți înființate în timpul mai nou în România, una, care va deveni de cea mai mare însemnătate nu numai pentru România ci pentru întreg poporul românesc, este „Societatea geografică română” din București. Această societate s'a înființat în Iunie a. tr.

Conform statutelor sale societatea se împarte în 3 secțiuni și adică: 1) pentru geografia matematică; 2) pentru geografia fizică; 3) pentru etnologie.

Problemele ce societatea și-a propus a rezolvi sunt:

a) „a provoca și a face însuși studii pentru a ajunge la perfectă cunoștință a pământului țării române, din toate direcțiunile geografice și economice.

b) „a lucra la răspândirea între Români a științelor geografice”

c) „a propune și a stărui să se adopte în școli cele mai bune metode pentru predarea geografiei”;

d) „a publica în limba națională, și încât asemenea publicări pot interesa pe străini și în limba franceză sau germană opere relative la scopul Societății”.

e) „a întreține națiunea română, pe cât va fi posibil, în curentul științific, cu privire la scopurile de geografie din străinătate”;

f) „a întreține relațiuni cu societățile geografice din țările străine, mai ales cu scopul de a face cunoscută România mai bine de cum este astăzi”.

Problema ce societatea și-a propus spre deslegare este, precum ușor ne putem convinge, de un deosebit interes nu numai cu privire la câștigul moral ci și la cel material al Românilor. În ajungerea scopului său, societatea va fi sprijinită prin așa numite „delegațiuni”, de cari de o dată s'au înființat două: la Iași și la Craiova. Delegațiunile au aceleași atribuțiuni, ca și consiliul central din București; cassa și conservarea averii societății este însă încredințată numai consiliului central. Bugetul anual ficsează cifra pusă la dispoziția delegațiunilor pentru urmărirea scopurilor lor. Membrii societății sunt „temporari”, adică cari plătesc o cotisare anuală de 12 lei, și „fondatori”, cari plătesc suma de 100 lei, odată pentru totdeauna, afară de cotisarea anuală de 12 lei; și unii și alții primesc gratis publicațiunile Societății.

Președintele de onoare al Societății este Domnitorul Carol I. Între ceilalți membri aflăm pre cei mai distinși bărbați ai României: literați, profesori, juristi, militari, publiciști etc. Renumele lor ne îndreptătesc la cele mai frumoase speranțe pentru prosperarea societății.

Ședința de inaugurare a societății s'a ținut în 15/27 Iunie 1875 sub președința Domnitorului. Cuvântul de deschidere al președintelui este din mai multe puncte de vedere de un deosebit interes, așa încât credem a face un serviciu și cetitorilor noștri dacă îl vom publica aici în extras. După ce domnitorul își exprimă plăcerea sa vedându-și prin înființarea socie-

tății geografice române implinită una din vechile sale dorințe, continuă cu desfășurarea pe scurt a problemelor, pre cari vor avea a deslega diferitele secțiuni ale societății. In această espunere a intonat cu deosebire servițul, ce-l vor face societății și țerii ofițerii de stat-major dela al căror zel și silințe „este in drept a aștepta, că vor esecută in mod sistematic ridicarea planului trigonometric a țerei, care va forma opera demnă și frumoasă a junelui stat-major al României. Atrage apoi mai departe atențiunea asupra ștudiului atmosferografiei, și mai ales asupra climatologiei, „careia i s'a dat până acum prea puțină atențiune, deși tocmai această parte a științei este din cele mai importante pentru o țară, care atârnă aproape exclusiv de agricultura ei“. Continuând, face un călduros apel pentru cruțarea pădurilor, cari, zice Măria Sa, „de se făceau mai de timpuriu observări și cercetări, nu s'ar fi prădat atâtea regiuni intregi din pădurile lor și nu am avea așa de des răcolte nefavorabile. Dacă nu se vor opri cu toată energia tăierile de păduri, vom vedea clima noastră in curând periclitată in modul cel mai amenințator. Devastarea pădurilor la munte seacă isvoarele și produce surpări, devastarea lor la șes usucă câmpiile și prefacă pământul roditor in pustie“. Aceste cuvinte ale ilustrului president al societății geografice române, am dori să le țină bine in minte toate comunele noastre și toți particularii, cari in exploatarea pădurilor lor punend după un sistem pe cât de irrațional, pe atât și depăgubitor pentru rodirea țarinilor lor.

Partea următoare a espunerei se ocupă cu importanta studiilor zoologice, botanice, și minerologice pentru viața economica națională a românilor, și recomandă membrilor „a deprinde țara la ameliorarea raselor noastre de animale și a plantelor noastre de hrana; „a gândi serios la esecutarea uuei hăți geologice“ prin care sa se aducă la cunoștința Europei avuțiile cele mari, ce posede România in metaluri, is voare tămăduitoare, in petrolu, carbuni de pământ, sare etc. Dupăce mai adaoge ceva despre problemele, ce secțiunea etnologică va avea să deslege Domnitorul incheie cu următoarele cuvinte: „Fie ca juna noastră Societate geografică să se asocieze intr'un mod demn celorlalte societăți instituite in mai toate țările, și din partemi nu mă indoesc că, spijinit prin bărbații nostri de știință, ea își va indeplini misiunea ei, și prin hărți și opuri geografice ingrijite, va scoate țara din regiunea necunoscutului“.

După un scurt respuns al Vice-presidentului A. A. Cantacuzino, prin care dă espresiune convingerei membrilor că sub patronatul și sprijinul binevoitor al Măriei Sale Domnitorului, societăți geografice ii va fi

cu puțință a contribui la ajungerea scopului dorit, s'a purces la constituirea definitivă a biuroului in următorul chip:

ca vice-presidenți: d. Prințul A. A. Cantacuzinus; profesorul E. Bacaloylu și colonelul Carozzi; ca secretar general dl. I. Lahovari, ca cassar comptabil. d. Nicolae Negrea.

Numărul membrilor este 143, dintre cari 47 fondatori și 93 temporari.

Din publicațiunile literare ale Societății au apărut până acum sub titlul: „Buletinul societății geografice românie“ 5 fascioare (1 Ianuarie — 1 Maiu 1876) cu text român și francez.

Asupra cuprinsului „Buletinului“, din care am estras cele premergătoare, vom mai reveni cu altă ocașiune.

Indreptare.

In numărul precedent s'a străcurat o greșală insemnată tehnică-tipografică, pe care ne grăbim a o indrepta.

In art. pedagogic adevă au se urmeze după pag. 117, cele de pe pag. 119 și apoi cele de pe pag. 118.

CORRESPONDINȚA.

D-lui I. S. in C. „Intră cine vrea, rămâne cine poate“.

Cla diu. Tema este tractată in mod superficial. O prelucrare este de neapărată trebuință.

D-lui I. M. in B. Cu mare plăcere.

D-lui I. S. B. in S. Te vom insinua. Ar fi bine când învățătorii, nostri de la scoalele populare ar participa intr'un numer mare la aceste cursuri. Ele sunt de mare folos pentru progresul poporului nostru in cultură. Limba propunerii este cea germăna;

Cestiunea grădinei scolare se va tracta negresit și la conferințele învățătoresci din Sibiu, inse numai intr'unu mod teoretic, deoarece seminariului ii lipsesce până astăzi o grădină scolară. —